

С Т А Н О В И Щ Е

на проф. дхн д-р **Ивелин Кулев**
член на научното жури
за оценка на качествата на дисертационния труд
на маг. археолог **Велислав Владимиров Бонев**

Познавам маг. арх. **Велислав Бонев** от 2005 г., когато като студент в новооткритата магистратура по «Археометрия», той бе един от слушателите в нея. В последствие **Велислав Бонев** положи успешно кандидат-докторантския изпит и със заповед на Ректора (РД 20-467 от 05.03.2007 г.) бе зачислен в докторантура към катедра „Археология” на Историческия факултет на СУ”Св. Кл. Охридски”, а от Катедрениния съвет бях избран за ръководител на дисертацията му.

Като докторант **Велислав Бонев** положи успешно и в срок всички предвидени в програмата изпити, участва активно в археологически разкопки на редица обекти в България и чужбина и проведе успешно предвидената по програмата научноизследователска работа по своята дисертация. В хода на изработване на дисертационния си труд г-н **Бонев**, освен с чисто археологическите подходи при изследване на различни типове метални находки, се запозна твърде подробно и с начините на работа по провеждане на изследването на метални археологически находки с помощта на различни химични методи – рентгенофлуоресцентен анализ и атомноемисионен анализ с индуктивно свързана плазма, участвайки активно в подбора на археологическите материали за изследване, пробовземането и пробоподготовката за анализ, както и последващата математическа обработка на аналитичните данни. Така, според мен, г-н **Бонев** би могъл да бъде причислен към онова поколение археолози, които вече не се ограничават само с описание и класифициране на находките, както и оценка на възможните източници на суровини, въз основа на умозрителни разсъждения, а търси активно използването на съвременните химични и физични методи за охарактеризиране на материалите, от които те са изработени. Въз основа на така получените нови факти, охарактеризиращи материала, вече би могла да се гради по-нататъшната археологическа интерпретация на живота на древните жители.

Дисертацията, озаглавена „*Археометрично изследване на метални изделия от медни сплави от Тракия (I хил. пр. Хр)*», представлява типично интердисциплинарно изследване, което е посветено на фибулите и металните инструменти, използвани за изработване на съдове от мед, медни сплави и благородни метали – сребро и злато. Всички те се отнасят до Желязната епоха в Тракия. Всички изследвани археологически находки произхождат от територията на днешна България и се съхраняват във фондовете на музеите в градовете Благоевград, Перник, Враца, Шумен, Исперих и Варна. Анализирани са общо 334 проби, взети от фибули (248 броя), инструменти (51 броя) и група находки, обозначавани като други (35 броя). В изследваните находки е определено съдържанието на 10 химични елемента: мед (Cu); цинк (Zn); калай (Sn); олово (Pb); арсен (As); сребро (Ag); кобалт (Co); никел (Ni); желязо (Fe) и антимон (Sb).

За археологическата класификация на изследваните фибули е използвана класификацията на д-р Диана Гергова за ранножелезните фибули, а за типовете фибули, отнасяни към късножелезната епоха, е използвана класификацията на друг известен археолог в България – д-р Мечислав Домарадски.

Резултатите от химичния анализ на изследваните находки са подложени на статистическа обработка – кластерен анализ и ANOVA, чрез което са групирани въз основа на приликата в химичния си състав.

Част от материала, изложен в дисертацията на **маг. арх. Велислав Бонев**, е публикуван в три научни статии и е представен на шест различни научни форума (симпозиуми, конференции), проведени у нас и в чужбина. Така е изпълнено, поне според мен, едно от твърде важните условия за получаване на образователната и научна степен «доктор» – научната общественост да е запозната с дейността на докторанта, за да може евентуално да изкаже своята оценка за нея.

С дисертационния труд на **маг. арх. Велислав Бонев** за първи път в археологическата литература в България се появява дисертация, плод на съвместната дейност на археолози и химици, чрез което се свързват от една страна археологически находки с тяхната принадлежност към известни вече археологически класификации и данни за техния химичен състав. Направените въз основа на това изводи в дисертационния труд показват, че за изработване на фибулите от сплави на

медта в Древна Тракия са използвали основно бронз и една много малка част от тях (2 %) са изработени от месинг. Фибулите от месинг се отнасят към Късножелязната епоха и показват известно търсене на естетически вид на изделията на един по-късен етап от тяхното появяване. Същото би могло да се каже и за фибулите от бронз, в които се установява повишено съдържание на арсен и калай, водещо до известно изсветляване на иначе тъмния цвят на бронза, наподобявайки повече сребро. Въпреки тези изводи, настоящото изследване показва, че не е възможно да бъде осъществено класифициране на фибулите въз основа на приликата, респ. разликата в химическия състав на бронза.

Опитите да бъде определено местоположението на рудните тела, използвани за добиването на метала, послужил за изработване на изследваните предмети, само въз основа на резултатите от химичния анализ, без да са определени оловните изотопни отношения, не могат да бъдат напълно достоверни. Доколкото в настоящия момент не само в България, но и на Балканския полуостров, липсва такава възможност, следва към тези оценки в дисертационния труд да се отнасяме с известна резервираност.

Въз основа на казаното дотук за резултатите от дисертационния труд и общата оценка, която бих могъл да дам за работата на **маг. арх. Велислав Бонев** по време на неговото изработване, считам, че той покрива напълно изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор”, съгласно *Закона за развитието на академичния състав в Република България* (ДВ бр.101/28.12.2010 г.).

Поради всичко това си позволявам да предложа на останалите членове на научното жури да подкрепят кандидатурата на **маг. арх. Велислав Владимиров Бонев** като му присъдят **образователната и научна степен „доктор”**, която, според мен, той напълно заслужава.

10.07.2011 г.

София

Подпис:

(проф. дхн д-р Ивелин Кулев)